

QURILISH OBYEKTLARIDA MEHNAT MUHOFAZASINING AHAMIYATI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

*Muhamatjonov Mustafu Mansurjon o'g'li 3M-24 FQKQ guruh
magistranti*

Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Sobitova Sevara Sobirjon qizi 12M-24 MMTX guruh magistranti

Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Soliyeva Mashhura Ixtiyor qizi 12M-24 MMTX guruh magistranti

Toshkent Davlat Texnika Universiteti

***Annotatsiya:** Ushbu maqola qurilish obyektlarida mehnat muhofazasi va xavfsizligini ta'minlashning ahamiyati, dolzarb muammolar va zamonaviy yondashuvlarni o'rganishga bag'ishlangan. Mehnat xavfsizligi, ayniqsa, qurilish sohasida juda muhim bo'lib, ishchilarning sog'ligi va hayotini saqlash, jarohatlanish va avariylarning oldini olish uchun zarur chora-tadbirlarni ko'rishni talab qiladi. Maqolada qurilish sohasidagi mehnat muhofazasini ta'minlashga oid normativ hujjatlar, zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, mehnat muhofazasi tizimining samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan ta'lim va treninglar haqida tavsiyalar beriladi.*

***Kalit so'zlar:** Mehnat muhofazasi, qurilish xavfsizligi, xavfsizlikni ta'minlash, normativ hujjatlar, zamonaviy yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, avtomatlashtirish, robotlashtirish, konstruksion xavfsizlik, ta'lim va treninglar, qurilish sanoati.*

Qurilish sanoati jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, aholining turmush darajasi va infratuzilmasini yaxshilashga katta hissa qo'shadi. Biroq, qurilish jarayonlari o'zida ko'plab xavflarni, jumladan, ishchilarning turli jarohatlar olishi, sog'lig'iga zarar yetishi kabi tahdidlarni ham olib keladi. Shuning uchun qurilish obyektlarida mehnat muhofazasi, xavfsizlikni ta'minlash

va mehnat sharoitlarini yaxshilash har bir qurilish kompaniyasining asosiy vazifalaridan biri bo'lishi zarur. Ushbu maqolada qurilish obyektlarida mehnat muhofazasi, uning ahamiyati va zamonaviy yondashuvlar, shuningdek, xavfsizlikni ta'minlash uchun joriy etilgan normativ hujjatlar tahlil qilinadi.

Mehnat muhofazasi – ishchilarning sog'ligi va hayotini saqlash, ish joylarida xavfsizlikni ta'minlash va mehnat jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf va tahdidlarni oldini olishga qaratilgan tizimdir. Qurilish sohasida mehnat muhofazasi, ayniqsa, alohida ahamiyatga ega, chunki qurilish jarayonlari ko'pincha og'ir mexanizmlar, yuqori balandliklar, xavfli materiallar va boshqa jismoniy xavflarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, mehnat muhofazasi asosiy vazifasi ishchilarning jarohatlanishining oldini olish va ularning sog'lig'ini ta'minlashdan iboratdir.

Qurilish sohasidagi mehnat xavfsizligini ta'minlashda normativ-huquqiy hujjatlar muhim o'rin tutadi. O'zbekiston Respublikasida qurilish sohasida mehnat xavfsizligini ta'minlashga oid bir nechta qonunlar, me'yoriy hujjatlar va reglamentlar mavjud. Ular ishchilarning xavfsizligi va sog'ligi uchun zarur bo'lgan barcha talablarni belgilaydi. Jumladan, "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun, qurilish xavfsizligi standartlari va boshqa me'yoriy hujjatlar qurilish jarayonlari davomida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni bartaraf etish va ishchilarni himoya qilishni ta'minlaydi.

Bundan tashqari, har bir qurilish obyektida xavfsizlikni ta'minlash uchun maxsus xavfsizlik rejasi ishlab chiqiladi. Bu rejada ishchilarni maxsus kiyim bilan ta'minlash, xavfli hududlarni ajratib ko'rsatish, zaruriy ogohlantirish belgilarini o'rnatish, xavfsiz ishlash tartibini belgilash kabi chora-tadbirlar ko'rsatiladi. Bu hujjatlar va talablar qurilish jarayonlarida xavfsizlikni ta'minlash uchun zaruriy asos bo'lib xizmat qiladi.

Qurilish obyektlarida mehnat muhofazasi tizimining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash muhimdir. Bugungi kunda qurilish sanoatida mehnat xavfsizligini ta'minlashda quyidagi zamonaviy yondashuvlar qo'llanilmoqda:

Qurilish jarayonlarini avtomatlashtirish va robotlarni joriy etish ishchilarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mexanik uskunalar va robotlar yordamida og'ir ishlarni bajarish, balandlikda ishlash yoki xavfli materiallar bilan ishlash xavfini kamaytiradi. Shu bilan birga, ishchilarning shaxsiy himoyasi ta'minlanadi.

Qurilish jarayonlarida konstruktiv xavfsizlik tizimlari, masalan, turli qismlarning mustahkamligi, qurilish mexanizmlarining xavfsiz ishlashi, to'siqlar va xavfsiz hududlarni yaratish kabi chora-tadbirlar qo'llaniladi. Bu tizimlar jarohatlarning oldini olishga yordam beradi va ishchilarni xavfli hududlardan himoya qiladi.

Zamonaviy qurilish texnologiyalari, masalan, 3D modelleme, sensörlar va aqlli qurilish tizimlari qurilish obyekti xavfsizligini monitoring qilishda yordam beradi. 3D modellash va virtual reallik yordamida qurilish jarayonining barcha xavfli nuqtalari oldindan aniqlanadi va ular uchun chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

Mehnat muhofazasini ta'minlashning yana bir zamonaviy yondashuvi bu ishchilarga xavfsizlik bo'yicha doimiy ta'lim va treninglarni o'tkazishdir. Bu ishchilarga xavfsiz ish amaliyotlarini o'rgatadi, xavf-xatarlar haqida xabardor qiladi va qanday holatlarda qanday choralar ko'rishni tushuntiradi.

Qurilish obyektlarida mehnat muhofazasi nafaqat ishchilarning sog'lig'ini saqlash, balki qurilish jarayonlarining samaradorligini oshirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar qurilish sohasidagi xavfsizlikni yangi darajaga olib chiqdi. Mehnat xavfsizligini ta'minlashda normativ hujjatlar va zamonaviy yondashuvlar, shuningdek, ta'lim va treninglar orqali xavfsizlikni kuchaytirish mumkin. Bularning barchasi qurilish sanoatining rivojlanishi va ishchilar uchun xavfsiz sharoitlarni yaratish uchun zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonuni.

2. “Qurilish xavfsizligi” bo‘yicha xalqaro standartlar va normativ hujjatlar.
3. Toshkent davlat texnika universiteti ilmiy maqolalari va tadqiqot materiallari.
4. Qurilish sanoatida mehnat xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha xalqaro tajribalar.
5. "Mehnat xavfsizligi: nazariya va amaliyot" – M.A. Yusupov, 2019.
6. Qurilish sohasida xavfsizlikni ta’minlashda zamonaviy texnologiyalar bo‘yicha ilmiy maqolalar.